

Asia: VN/21366/2020

Arviomuistio postilain muutoksista

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Invalidiliitto ry kiittää kohteliaimmin liikenne- ja viestintäministeriötä postilain muutosten arviomuistiota koskevasta lausuntopyynnöstä. Invalidiliitto ry on fyysisesti vammaisten ihmisten valtakunnallinen vaikuttamisen ja palvelutoiminnan monialajärjestö. Liitto edistää ja kehittää fyysisesti vammaisten ja toimintaesteisten henkilöiden mahdollisuuksia osallistua, liikkua ja elää täysipainoista elämää. Invalidiliitossa on 30 000 henkilöjäsentä ja 146 jäsenyhdistystä.

Yleistä

Postilain arviomuistion yleisessä osassa todetaan, että postilain muutostarpeet on huomioitu jo pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmassa. Hallitusohjelmassa on tunnistettu mm. seuraavat kirjaukset liittyen postitoimintaan: ”Edistetään pakettiautomaatin saamista jokaiseen kuntaan.” Invalidiliitto katsoo, että pakettiautomaattien käyttöön liittyy esteettömyys. Postinsaajan on voitava valita itse, mille korkeudelle hänen pakettinsa jaetaan, koska esim. pyörätuolinkäyttäjät tai lyhytkasvuinen henkilö eivät ylety noutamaan itsenäisesti postipakettia pakettiautomaattien ylälokerikoista.

Vaikka hallitusohjelman mukaisesti edetään kohti digitaalista asiointia yhteiskunnassa, niin perinteisen kirjepostin lähettämisen ja vastaanottamisen mahdollisuus pitää säilyttää. Tämä on erityisen tärkeää henkilöille, jotka eivät kykene käyttämään digitaalisia laitteita viestien lähettämässä ja vastaanottamisessa. Tähän on kiinnittänyt huomiota monin tavoin myös valtiovarainministeriön koordinoima Digi arkeen -neuvottelukunta.

Kolmipäiväinen jakelu voi vaikuttaa oikeussuojan saatavuuteen

Postilain arviomuistiossa esitetään, että jatkossa olisi tarkoitus siirtyä kolmipäiväiseen viikkojakeluun. Oikeussuojan saatavuuden vaikutuksia pitää arvioida, koska hallintoprosessimenettely esimerkiksi vammaispalveluiden ja sosiaaliturva-asioiden, kuten Kelan kuntoutuspäätösten osalta on nimenomaan kirjallista. Muutoksenhakukelpoisissa kirjallisissa päätöksissä on määräajat. Valitukset lähetetään puolestaan yleispalveluvelvoitteeseen sisältyvinä kirjelahetyksinä. Vaikka asianosaisen suojana olisi seitsemän päivän aika tiedoksisaantiin päätöksen lähettämisestä, niin myöhemmin hallintoprosessin vastineaika julkisen viranomaisen lausunnolle saattaa olla vain 14 vuorokautta. Perustuslain 21 §:n oikeusturvaan ja oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin sisältyy oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta päätökseen. Postinjakelun harventaminen voi vaikuttaa oikeussuojan saatavuuteen tai supistaa käytettävissä olevaa muutoksenhaku-aikaa hallintoprosesseissa perusteetta esimerkiksi joulun tai pääsiäisen aikoihin.

Invalidiliitto huomioi, että osa viranomaisviestinnästä on jo siirtynyt sähköiseen verkkoon (esimerkiksi suomi.fi ja verkkoasiointi Kelan palveluissa), ja siellä erinäiset päätöksen tiedoksisaantiin ja muutoksen hakuun liittyvät määräajat ovat kansalaiselle helpommin huomioitavissa. Tässä on tietynlainen hybridivaihe nyt meneillään ja ajan myötä voi arvioida, että viranomaispäätökset eivät enää tule postitse kotiin vaan sähköisesti, mutta jonkinlainen siirtymäaika tähän vaaditaan.

Erityistarpeiden huomioiminen jakelussa edellyttää postilakiin ja viranomaisen määräykseen terminologisia muutoksia sekä tietosuojan huomioimista

Postilain 43 §:n 2 momentin mukaan jakelupaikkaa määriteltäessä voidaan lisäksi ottaa huomioon paikalliset olosuhteet tai postin saajan iästä tai terveydentilasta johtuvat henkilökohtaiset erityistarpeet. Henkilökohtaisista erityistarpeista postin saajan liikuntaesteisyys tai vähintään 75 vuoden ikä on otettava huomioon Liikenne- ja viestintäviraston 48 §:n mukaisessa määräyksessä tarkemmin määrättyllä tavalla. Invalidiliiton mielestä pieni tekninen tarkistus postilain 43 §:n ja 48 §:n sanamuotoon tarvitaan, jossa termi liikkumisesteinen korvaa termin liikuntaesteisyys. Vammainen tai sairastunut henkilö voi harrastaa liikuntaa, vaikka olisi liikkumisesteinen. Vammaisen pysäköintilupa muutettiin lainsäädännössä liikkumisesteisen pysäköintiluvaksi ja rakentamisen lainsäädännössä käytetään yleisesti liikkumisesteinen -termiä.

Terveydentila ja vammaisuus ovat eri asioita, koska vammainen henkilö voi myös sairastua ja parantua tilapäisestä sairaudesta. Sairaus ei tavallisesti jätä pitkäaikaista toiminnallista haittaa. Postinsaajan terveydentilan sijaan tulisi käyttää toimintakyky -termiä. Terminologiset muutokset pitää kirjata myös Liikenne- ja viestintäviraston antamaan määräykseen (61/2011 M, 8 §). Invalidiliitto katsoo, että liikkumisesteisellä henkilöllä toimintakykyyn perustuva henkilökohtaisen erityistarpeen mukainen postijakelu kotiovelle pitää säilyttää mahdollisessa postilain muutoksessa.

EU:n tietosuojasetus (2016/679) määrittelee aiempaa tarkemmin rekisterinpitäjän velvoitteita henkilötietojen käytössä. Asetuksen 5 artiklan henkilötietojen käsittelyä koskevana yleisenä periaatteena on mainittu henkilötietojen minimointi rekisterinpitäjän velvoitteena. Asetuksen 9. artikla erityisiä henkilötietoryhmiä (ns. arkaluonteiset tiedot) koskevasta käsittelystä sisältää terveydentilatietojen käsittelyä, mille on asetettu erityisiä vaatimuksia. YK:n vammaissopimuksen artiklan 22 (Yksityisyyden kunnioittaminen) mukaan sopimuspuolet suojelevat mm. vammaisten henkilöä ja terveyttä koskevien tietojen yksityisyyttä yhdenvertaisesti muiden kanssa. Liikenne- ja viestintäviraston määräystä (61/2011 M, 8 §) määräajoin toimitettavasta terveydentilaselvityksestä postiyritykselle, kykeneekö postinsaaja noutamaan muiden tavoin postinsa, pitää tarkistaa EU:n tietosuojasetusta vastaavaksi.

Invalidiliiton mielestä määräyksen soveltamista pitäisi selvittää siltä osin, kuinka usein käytännössä postiyrittäjä on pyytänyt terveydentilaselvityksiä henkilökohtaisia erityistarpeita olevilta postinsaajilta. Samalla Invalidiliitto toteaa, ettei pysyvään vammaan perustuvana tarvitsisi määräajoin pyytää uudelleen terveydentilaselvitystä. Määräyksen lisäksi postilain muutosesitys edellyttää tietosuojakysymysten laajempaa kokonaisvaltaista tarkastelua, kuten liikenne- ja viestintäministeriö arviomuistiossa arvioi.

Arviomuistiossa esitetään kolme vaihtoehtoista ratkaisua pääasiassa ikääntyneiden määrän kasvusta johtuen. A) säännöksen pitäminen ennallaan, B) ikärajan nostaminen esimerkiksi 80 tai 85 vuoteen tai C) koko ikärajan poistaminen.

Invalidiliitto katsoo, että vaihtoehto C) koko ikärajan poistamisesta aiheuttaisi jatkuvan ja kohtuuttoman terveydentilaselvitysten hankkimisen tarpeen, mikä lisäisi postinsaajan lääkäriillä asiointeja johtuen edellä mainitusta määräyksestä (61/2011 M, 8 §), vaikka fyysinen vamma olisi postinsaajalla pysyvä. Invalidiliiton mielestä A) säännöksen pitäminen ennallaan merkitsisi arviomuistionkin mukaan taloudellisesti kestävämmältä vaihtoehdolta. Invalidiliitto kannattaa vaihtoehto B) ikärajan nostamista 80 vuoteen ja huolehtia siitä, että toimintakyvyn alenemaan tai liikkumisesteeseen liittyvät seikat, joiden perusteella postinjakelun saa jatkossakin kotiovelle, tulevat kuluttajille erityisen tarkasti selvitettyksi, ettei kukaan tarvitsevaa jää palvelun ulkopuolelle.

Postilain muutostarpeita ei ole lokerikkojakelulle

Invalidiliitto kannattaa ministeriön arvioita siitä, että postilain muutostarpeita ei ole yksinomaan kerrostalokohtaisille lokerikkojakelulle, koska lokerikkojakelu ei olisi kaikkien ihmisten osalta esteetön ja yhdenvertainen ratkaisu. Esimerkiksi pyörätuolinkäyttäjä tai lyhytkasvuinen henkilö ei pysty itsenäisesti noutamaan postiaan ylälokerikoista. Nykysääntely, jossa postilain 43 §:n 1 momentin nojalla kerrostalojen asuinhuoneistoihin jaettavat kirjelähetykset on kannettava kerrostalokohtaisiin lokerikkoihin tai huoneistokohtaisiin postiluukkuihin, sisältää tarpeellisen joustonvaran taloyhtiöille.

INVALIDILIITTO RY

Helsingissä 5. helmikuuta 2021

Petri Pohjonen	Laura Andersson
pääjohtaja	yhteiskuntasuhdejohtaja

Lisätietoja: Henrik Gustafsson, lakimies, henrik.gustafsson@invalidiliitto.fi

Gustafsson Henrik
Invalidiliitto ry